

yra jiems lojalus;
atsakingai sprendžia savo kolegos kliento reikalus;
kritiškai vertina bendradarbių, pažeidusių socialinio darbuotojo etikos normas, elgesį.

4 straipsnis. Socialinio darbuotojo ir darbdavio santykiai

Socialinis darbuotojas:

tvirtai ir garbingai laikosi susitarimų ir įsipareigojimų jį pasamdžiusiai organizacijai;
nuolat siekia tobulinti savo organizacijos veiklą, didinti jos teikiamos pagalbos veiksmingumą;
sąžiningai ir racionaliai disponuoja socialinei pagalbai skirtais organizacijos finansiniais ir materialiniais ištekliais.

5 straipsnis. Socialinio darbuotojo santykis su savo profesija

Socialinis darbuotojas aktyviai puoselėja ir gina savo profesinę garbę. Tuo tikslu socialinis darbuotojas:

propaguoja socialinio darbo reikšmę, jo tikslus, priemones ir etikos principus;
aktyviai gina profesijos reikšmingumą ir kilnumą, kai kyla abejonių dėl socialinio darbo kaip profesinės veiklos;
rūpinasi, kad būtų užkirstas kelias nekvalifikuotai ir nelicencijuotai socialinio darbo praktikai;
prieštaruoja, kai reklamos, rinkos paieškų ar kitais sumetimais mėginama skelbti nekvalifikuotą, nekompetentingą, teoriškai bei praktiškai nepagrįstą informaciją apie socialinį darbą;
atlikdamas ekspertizę kitoje socialinio darbo įstaigoje, nešališkai vadovaudamasis pareiginiais nuostatais, vertina kolegų veiklą.

6 straipsnis. Socialinio darbuotojo etinė pareiga visuomenei

Socialinis darbuotojas tarnauja visuomenės socialinei gerovei. Vadovaudamasis šiuo principu socialinis darbuotojas:

siekia sudaryti sąlygas individų pozityviai raiškai, jų socialinėms garantijoms ginti, asmeniniams poreikiams tenkinti;
rūpinasi, kad Lietuvoje gyvenantiems tautinių, religinių, kultūrinių ir kitokių mažumų atstovams būtų teikiama reikalinga socialinė pagalba; veikia, plėsdamas visų klientų galimybes rinktis reikiamą pagalbą;

inicijuoja bendruomeninių socialinių paslaugų ir pagalbos tarnybas; yra susipažinęs su Lietuvos socialine politika, įstatymais bei poįstatyminiais aktais ir siekia pozityvių pokyčių, kuriais būtų pagerinta gyventojų socialinė apsauga, įgyvendinamas socialinis teisingumas; pareiškia savo nuomonę apie socialinės gerovės problemas per žiniasklaidos priemones.

Lietuvos socialinių darbuotojų asociacijos nario, pažeidusio šio etikos kodekso principus bei normas, elgesys svarstomas Asociacijos grupės etikos komisijoje. Lietuvos socialinių darbuotojų asociacija gali siūlyti socialinio darbo institucijai laikinai sustabdyti jos pasamdyto darbuotojo veiklą ir pareikalauti iš jo gauti naują sertifikatą, liudijantį apie profesinės kvalifikacijos kėlimą.

Šaltinis: *Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksas*. –

Vilnius: Lietuvos socialinių darbuotojų asociacija, 1998.

LIETUVOS ŽURNALISTŲ IR LEIDĖJŲ ETIKOS KODEKSAS

Teisinga ir sąžininga žurnalistika esti tik tada, kai žurnalistas naudojasi įstatymais užtikrinta spaudos laisve, suvokia visuomenės informavimo priemonių vaidmenį šiuolaikinėje visuomenėje bei atsakomybę už savo darbą. Deja, konkurencijos sąlygomis kai kurios visuomenės informavimo priemonės dėl viena-dienio populiarumo ir pelno pamiršta objektyvios žurnalistikos principus.

Todėl mes, visuotinio žurnalistų susirinkimo dalyviai, atstovaujantys Lietuvos žurnalistų sąjungai, Lietuvos žurnalistų draugijai, Lietuvos radijui ir televizijai, Lietuvos radijo ir televizijos asociacijai, Atviros Lietuvos fondo žurnalistikos centrui, remdamiesi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Europos žmogaus teisių konvencija, Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rezoliucija „Dėl žurnalistinės etikos“, primame šį žurnalistų ir leidėjų etikos kodeksą ir pasižadame jo laikytis.

Vilnius, 1996 m. kovo 25 d.

I. Tiesa, sąžiningumas, padorumas

1. Galimybė gauti ir skleisti informaciją – tai viena iš pagrindinių žmogaus teisių. Viešosios informacijos rengėjai informacijos neturėtų laikyti nei savo nuosavybe, nei preke.
2. Gerbdamas žmogaus teisę gauti informaciją, žurnalistas skelbia tikslas žinias, įvairias nuomones.
3. Žinios – tai faktai ir duomenys, grindžiami tiesa, kurią galima nustatyti atitinkamomis patikrinimo ir įrodymo priemonėmis.
4. Nuomones reiškia redakcijos įpareigotas žurnalistas ar kitas asmuo, skelbiantis pastabas, komentarus apie bendro pobūdžio idėjas bei žinias. Nors nuomonės yra neišvengiamai subjektyvios, jų autorius privalo užtikrinti, kad nuomonė būtų reiškiamą sąžiningai ir etiškai, sąmoningai neiškreipiant faktų ar duomenų.
5. Žinios ir nuomonės turi būti aiškiai atskirtos.
6. Gerbdamas nuomonių įvairovę, žurnalistas pateikia kuo daugiau vienas nuo kito nepriklausomų asmenų nuomonių. Ypač tai būtina, kai visuomenės informavimo priemonės atsiliepia į aktualius, neaiškius ar konfliktinius gyvenimo klausimus.

7. Žurnalistas turi kritiškai vertinti savo informacijos šaltinius, atidžiai ir rūpestingai tikrinti faktus, remtis bent keliais šaltiniais.
8. Žurnalistai turi būti solidarūs, gindami kolegą nuo persekiojimo už kritiką.
9. Žurnalistas turi stengtis surinkti informaciją iš visų jam prieinamų šaltinių, kad būtų įsitikinęs, jog ji teisinga, išsami ir nešališka.
10. Informacija turi būti renkama etiškais ir teisėtais būdais.
11. Prašydamas informacijos, žurnalistas turi prisistatyti savo pavardę, nurodyti redakciją ir pareigas, įspėti žmogų, kad jo žodžiai gali būti viešai paskelbti visuomenės informavimo priemonėmis, išskyrus tuos atvejus, kai renkama oficialiai neprieinama ar slepiama informacija.
12. Norėdamas gauti informaciją, žurnalistas negali informacijos šaltiniui daryti spaudimo ar siūlyti už ją atlyginti.
13. Žurnalistas ir leidėjas privalo itin atsargiai vertinti informaciją, kurią jam suteikė streso, sukrėtimo, bejėgiškos būsenos paveiktas ar pirmą kartą bendraujantis su visuomenės informavimo priemonių atstovu žmogus.
14. Žurnalistui nederėtų naudoti tiesioginiam citavimui garso ir vaizdo įrašymo priemonių, jeigu to nenori informaciją teikiantis privatus asmuo arba jeigu jis yra paveiktas streso, sukrėtimo ar turi akivaizdžių fizinių defektų.
15. Žurnalistui dera nurodyti, kas jam suteikė informaciją. Todėl jis turi gauti leidimą iš informaciją suteikusio asmens remtis jo vardu. Jeigu informacijos šaltinis prašo išlaikyti jo vardo paslaptį, žurnalistas jokių atvejų neturi teisės jos atskleisti.
16. Rengdamas žinią paskelbti visuomenei, žurnalistas neturi teisės jos papildyti išgalvotais faktais, negali jos iškraipyti ar nutylėti esminių faktų.
17. Žurnalistas turi skirti, kurią informaciją visuomenė turi teisę žinoti, o kuri tik tenkina žmogaus smalsumą.
18. Ginčytini ar nereikšmingi faktai ar įvykiai neturėtų būti pateikiami kaip sensacija ar itin svarbūs dalykai.
19. Neturėtų būti skelbiami gandai ir anoniminių informatorių pranešimai, išskyrus tuos atvejus, kai tokios žinios gali būti visuomenei gyvybiškai svarbios ir skelbiamos kaip nepatikrintos.
20. Žurnalistas ir leidėjas negali pažeisti žmogaus teisių ir orumo.

21. Žurnalistas negali žeminti ar šaipytis iš žmogaus pavardės, rasės, tautybės, jo religinių įsitikinimų, amžiaus, lyties ar fizinių trūkumų net tada, kai tas žmogus yra nusikaltęs.
22. Žurnalistai ir leidėjai neturi skelbti dirbtinai deformuotų nuotraukų montažų, neteisingų parašų po nuotraukomis, galinčių ižeisti jose pavaizduotus asmenis. Žurnalistai neturi skelbti garso ir vaizdo montažų, iškraipančių pasisakančiojo mintis ar įvykius. Ši nuostata netaikoma skelbiant karikatūras, šaržus ar humoristinius siužetus.
23. Žurnalistas ir leidėjas neturėtų skelbti kritinių kūrinių, kurių argumentai paremti jų gyvenimo faktais, sukeliant įspūdį, kad žurnalistas suveda asmenines sąskaitas.
24. Perteikdamas kito asmens kalbą, žurnalistas turėtų stengtis išlaikyti ne tik jos esmę, bet ir kalbėjimo manierą. Citatos turi būti tikslios, aiškiai išskirtos.
25. Visuomenės informavimo priemonė turi ištaisyti savo padarytas klaidas ir netikslumus, kurie gali ižeisti konkrečius žmones, nelaukdamą, kol ižeistas žmogus prašys tai padaryti.
26. Paaiškėjus, kad visuomenės informavimo priemonės pateikta informacija yra klaidinga, būtina nedelsiant patikslinti arba paneigti klaidingus faktus taip, kad jie būtų paskelbti adekvačioje vietoje ar timiausiame spaudos leidinyje, radijo ar televizijos laidoje.
27. Kritikuojamas žmogus visada turi teisę pasiteisinti, pasiaiškinti. Jei-gu tokios galimybės nėra, reikia apie tai pranešti visuomenei.
28. Būtina skelbti Žurnalistų ir leidėjų etikos komisijos vertinimus.

II. Žurnalistikos nepriklausomybė ir atsakomybė

29. Žurnalistas negali atlikti tiek valdžios institucijų, tiek privačių struktūrų ar atskirų asmenų pavedimų ir vykdo tik savo visuomenės informavimo priemonės vadovų užduotis.
30. Žurnalistas negali priimti dovanų, mokamų kelionių, apmokamų atostogų ir kitokių prielankumo ženklų, kurie gali pakenkti jo nepriklausomybei. Jei išimtiniais atvejais žurnalistas darbo (tarnybos) reikalais keliauja nemokamai, apie tai jis turėtų pranešti savo kūrinyje.
31. Žurnalistų premijuoti negali niekas, išskyrus jo paties redakciją, profesinę sąjungą bei pelno nesiekiančias visuomenines organizacijas.

32. Žmonės turi teisę žinoti, kas yra visuomenės informavimo priemonių savininkas ir kokie jo ekonominiai interesai.
33. Žurnalistas ir leidėjas negali naudoti profesinės informacijos asmeniui naudai.
34. Visuomenės informavimo priemonės turi aiškiai atskirti reklamą, skelbimus, užsakytus straipsnius nuo žurnalistų kūrinių.
35. Negalima skelbti mokamos reklamos, dangstant ją nešališka informacija. Žurnalistas negali imti atlyginimo už paslėptą reklamą.
36. Žurnalistas turėtų pagalvoti, ar dera reklamai naudoti savo vardą, atvaizdą ir balsą, išskyrus tuos atvejus, kai tokia reklama siekia ne komercinių, o humanitarinių tikslų.
37. Ne tik visuomenės informavimo priemonės, bet ir žurnalistai turi būti laisvi. Jie turėtų atsisakyti redakcijos vadovo užduoties, jeigu ši prieštarauja šalies įstatymams, žurnalistų etikai bei jo įsitikinimams. Žurnalistas turi teisę nepasirašyti savo kūrinio, jeigu nesuderinus su juo, kūrinio prasmė redaguojant buvo labai iškraipyta ar jame atsirado ne autoriaus minčių.
38. Žurnalistas turi būti gero profesinio pasirengimo.

III. Asmens garbės, orumo, privatumo apsauga

39. Žurnalistas negali skelbti žinių apie privatų žmogaus gyvenimą be jo sutikimo, nebent tos žinios būtų susijusios su reikšmingu visuomenės gyvenimui asmeniu ir yra svarbios visuomenei arba kai fiksuojami nusikalstami veiksmai.
40. Žurnalistas turi laikytis nekaltumo prezumpcijos. Žmogų kaltu gali pripažinti tik teismas savo įsiteisėjusiu sprendimu.
41. Jeigu visuomenės interesais būtina paskelbti įtariamojo padarius nusikaltimą pavardę, o vėliau šis nusikaltimo faktas nebuvo įrodytas, žurnalistas nedelsdamas turi apie tai pranešti.
42. Žurnalistas ir leidėjas neturi skelbti nepagrįstų, nepatikrintų, įrodomais faktais neparemtų kaltinimų.
43. Nedera skelbti nusikaltimo aukų vardų, ypač kai kalbama apie seksualinę agresiją.
44. Žurnalistas ir leidėjas turėtų pasverti, ar reikia skelbti mažamečių nusikaltėlių pavardes, net jeigu jų nusikaltimas teisme buvo įrodytas.
45. Nederėtų pranešti apie žmones, padariusius sunkius nusikaltimus

- ir už tai nubaustus lengvomis bausmėmis, nebent tai padarė reikšmingi visuomenės gyvenime asmenys.
46. Žurnalistas neturėtų priminti apie seniai padarytą nusikaltimą, už kurį žmogus jau atliko bausmę. Ši taisyklė netaikoma, jei yra neabejotinas recidyvo atvejis: jeigu šis žmogus ir toliau dirba darbą, kuris buvo susijęs su jo įvykdytu sunkiu nusikaltimu, jeigu šis žmogus pretenduoja užimti reikšmingą postą visuomenėje.
 47. Žurnalistas turėtų pasvarstyti, ar verta skelbti žinias apie šeimyninius skandalus.
 48. Žurnalistas ir leidėjas neturėtų piktnaudžiauti katastrofų, avarijų ar smurto vaizdais, kurie gali žėisti ten rodomų žmonių artimųjų jausmus bei skaitytojų ar žiūrovų jautrumą.
 49. Žurnalistas turi būti itin atsargus, neturėtų minėti pavardžių, skelbdamas žinias apie savižudybes ar bandymus nusižudyti.
 50. Skelbiant asmeninio pobūdžio laiškus, reikia gauti laiško autoriaus ir adresato arba jų teisėtų paveldėtojų sutikimą.
 51. Žurnalistas neturėtų skelbti nepatikrintos medicininės informacijos.
 52. Žurnalistai ypač turi gerbti vaikų ir suaugusiųjų su fizine ir protine negalia teises.

IV. Žurnalistų tarpusavio santykiai

53. Savo tarnybiniuose santykiuose žurnalistai turėtų išlaikyti pusiausvyrą tarp sąžiningos konkurencijos ir profesinio solidarumo.
54. Žurnalistas neturėtų kolegai trukdyti rinkti medžiagą, specialiai jį klaidinti, skųsti valdžios institucijoms.
55. Nei atskiri žurnalistai, nei atskiros redakcijos neturėtų suvedinėti sąskaitų per visuomenės informavimo priemones. Toks elgesys kenkia ne tik jų pačių, bet ir profesijos prestižui.
56. Plagiatas yra vienas iš sunkiausių žurnalistų profesijos nusikaltimų.
57. Žurnalistas turėtų nurodyti pirminį šaltinį, jei savo kūrinyje jis pasinaudojo kito autoriaus paskelbtais faktais net ir tuo atveju, jeigu jis ne citavo, o perdirbo kolegos kūrinį.
58. Žurnalistai neturėtų dirbti visuomenės informavimo priemonėse, kurios toleruoja nesąžiningos žurnalistikos ar negarbingos konkurencijos principus.
59. Žurnalistas negali rašyti už kitą asmenį ar pasirašyti kito asmens sukurto kūrinį.

60. Žurnalistas negali siūlyti savo kūrinio jokiai kitai visuomenės informavimo priemonei, nesuderinęs su savo redakcijos vadovais.
61. Jeigu su visuomenės informavimo priemone darbo sutarties nesudaręs žurnalistas siūlo tą patį savo kūrinį kelioms redakcijoms, jis turi apie tai jas įspėti.
62. Žurnalistas privalo saugoti redakcijos paslaptis, kurios nėra susijusios su įstatymų ir etikos kodekso pažeidimais.
63. Žurnalistas turi saugoti savo profesijos garbę ir prestižą.

Šaltinis: http://www.lzs.lt/page.php?page_id=19

JUNGTINIŲ AMERIKOS VALSTIJŲ VYRIAUSYBĖS TARNAUTOJŲ ELGESIO TAISYKLĖS

Patvirtintos 1958 m. liepos 11 d.

Atstovų rūmai (Senatui pritariant) nusprendė, kad, Kongreso nuomone, visi Vyriausybės tarnautojai, įskaitant pareigūnus, turi laikytis šių elgesio taisyklių.

Kiekvienas vyriausybės tarnyboje dirbantis asmuo privalo:

1. Ištikimybę aukščiausiems moralės principams ir šaliai laikyti viršesne už ištikimybę Vyriausybei, asmenims, partijai ar departamentui.
2. Laikytis JAV Konstitucijos, įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimų ir jokiais aplinkybėmis neprisidėti prie jų pažeidimo.
3. Už visos dienos atlyginimą dirbti visą darbo dieną, skirdamas visas pastangas ir protą savo pareigoms atlikti.
4. Ieškoti efektyvesnių ir taupesnių būdų užduotims atlikti ir naudoti tokius būdus.
5. Vengti diskriminacijos – niekam neteikti ypatingų paslaugų ar privilegijų – už atlyginimą ar be jo; jokiais aplinkybėmis nepriimti sau ar savo šeimai jokių paslaugų ar dovanų, kurias būtų galima pagrįstai laikyti darančiomis įtaką jo kaip valstybės tarnautojo pareigoms.
6. Atlikdamas Vyriausybės tarnautojo funkcijas, neduoti jokių asmeninių pažadų, nes Vyriausybės tarnautojas neturi asmeninio žodžio, galinčio įpareigoti jį viešųjų pareigų atlikimo metu.
7. Nepalaikyti jokių tiesioginių ar netiesioginių verslo santykių su Vyriausybe, nes tai nesuderinama su sąžiningu Vyriausybės tarnautojo pareigų atlikimu.
8. Nenaudoti konfidencialios informacijos, gautos atliekant Vyriausybės tarnautojo pareigas, asmeniniam pelnui gauti.
9. Nustatęs korupciją, nedelsiant ją atskleisti.
10. Laikytis šių principų, visada prisimenant, kad valstybinės pareigos reiškia visuomenės pasitikėjimą.

Šaltinis: <http://www.nlpc.org/code.htm>

TEISĖSAUGOS PAREIGŪNŲ PROFESINĖS ETIKOS TAISYKLĖS

Priimtos Jungtinių Tautų Generalinės asamblėjos nutarimu Nr. 34/169, 1979 m. gruodžio 17 d.

1 straipsnis

Teisėsaugos pareigūnai visada atlieka įstatymais jiems nustatytas pareigas, tarnaudami visuomenei ir saugodami visus asmenis nuo neteisėtų veiksmų atsižvelgiant į tai, kad jų profesija reikalauja didelės atsakomybės.

Komentaras:

- a) Terminas „teisėsaugos pareigūnai“ apima visus paskirtus ar išrinktus teisėsaugos pareigūnus, besinaudojančius policijai suteiktais įgaliojimais, ypač įgaliojimais areštuoti ar sulaikyti.
- b) Tose šalyse, kuriose policijai suteiktais įgaliojimais naudojasi karinės valdžios pareigūnai (uniformuoti ar neuniformuoti) arba valstybės saugumo pajėgos, teisėsaugos pareigūno sąvoka apima ir minėtų tarnybų pareigūnus.
- c) Tarnavimas visuomenei visų pirma apima pagalbos teikimą tiems visuomenės nariams, kuriems dėl sunkių asmeninių, ekonominių, socialinių ar kitų aplinkybių būtina skubi pagalba.
- d) Ši nuostata apima ne tik visus smurtinius, grobikiškus ar žalingus veiksmus, bet ir visus draudimus, nustatytus baudžiamaisiais įstatymais. Ji apima ir asmenų, kuriems netaikoma baudžiamoji atsakomybė, veiksmus.

2 straipsnis

Teisėsaugos pareigūnai, atlikdami savo pareigas, gerbia ir gina visų asmenų žmogiškąjį orumą bei puoselėja ir saugo žmogaus teises.

Komentaras:

- a) Žmogaus teisės įvardija ir gina nacionalinė ir tarptautinė teisė. Paminėtini šie svarbūs tarptautiniai dokumentai: Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas, Visų asmenų apsaugos nuo kankinimų ir kito žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar bausmių deklaracija, Jungtinių Tautų deklaracija dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo, Tarptautinė konvencija dėl visų rūšių rasinės diskriminacijos panaikinimo, Tarptautinė konvencija

dėl aparteido nusikaltimų sustabdymo ir bausmių už šiuos nusikaltimus, Konvencija dėl genocido nusikaltimų prevencijos ir bausmių už šiuos nusikaltimus, Standartinės elgesio su kaliniais taisyklės ir Vienos diplomatinių santykių konvencija.

b) Nacionaliniuose šios nuostatos komentaruose turėtų būti pateikta nuoroda į regionines ir nacionalines nuostatas, identifikuojančias ir ginančias šias teises.

3 straipsnis

Teisėsaugos pareigūnai gali naudoti jėgą tada, kai tai būtina, ir tiek, kiek reikalinga jų pareigoms atlikti.

Komentaras:

a) Ši nuostata pabrėžia, kad teisėsaugos pareigūnai turėtų naudoti jėgą tik išimtiniais atvejais; nors ji reiškia, kad teisėsaugos pareigūnams gali būti suteikta teisė naudoti jėgą tiek, kiek pagrįstai būtina tam tikromis aplinkybėmis siekiant užkirsti kelią nusikaltimui ar teisėtai areštuoti arba padėti areštuoti nusikaltėlius ar įtariamus nusikaltėlius, jėgą galima naudoti tik tiek, kiek nurodyta.

b) Nacionaliniai įstatymai paprastai riboja teisėsaugos pareigūnų jėgos naudojimą pagal proporcingumo principą. Tai reiškia, kad aiškinant šią nuostatą reikia laikytis nacionalinių proporcingumo principų. Ši nuostata jokiū būdu negali būti aiškinama kaip leidžianti naudoti jėgą neproporcingai siekiamiems teisėtiems tikslams.

c) Šaunamųjų ginklų naudojimas laikomas griežčiausia priemone. Reikia dėti visas pastangas, kad šaunamieji ginklai nebūtų naudojami, ypač prieš vaikus. Apskritai, šaunamieji ginklai turėtų būti naudojami tik tada, kai įtariamus nusikaltėlius priešinasi ginklu ar kitaip kelia pavojų kitų asmenų gyvybei ir nė tokių griežčiausių priemonių nepakanka įtariamam nusikaltėliui suimti ar sulaikyti.

4 straipsnis

Teisėsaugos pareigūnai turi užtikrinti turimos konfidencialios medžiagos slaptumą, nebent tokią medžiagą būtina atskleisti pareigos atlikimo ar teisingumo tikslais.

Komentaras:

Dėl savo pareigų pobūdžio teisėsaugos pareigūnai gauna informacijos, kuri gali būti susijusi su privačiu gyvenimu arba gali pakenkti kitų as-

menų interesams, ypač reputacijai. Tokią informaciją reikia rūpestingai saugoti ir naudoti, atskleidžiant ją tik pareigos atlikimo ar teisingumo tikslais. Visiškai nedera atskleisti tokią informaciją kitais tikslais.

5 straipsnis

Teisėsaugos pareigūnas neturi teisės sukelti, kurstyti ar toleruoti jokio kankinimo veiksmo ar kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar bausmės; teisėsaugos pareigūnas neturi teisės taikyti viršininkų įsakymų ar ypatingų aplinkybių, pavyzdžiui, karinės padėties ar karo grėsmės, grėsmės nacionaliniam saugumui, politinio šalies vidaus nestabilumo ar kitos viešosios ypatingos padėties kankinimui ar kitam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ar bausmei pagrįsti.

Komentaras:

a) Šis draudimas nustatytas Generalinės asamblėjos patvirtintoje Visų asmenų apsaugos nuo kankinimų ir kito žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar bausmių deklaracijoje, pagal kurią „[toks veiksmas] yra žmogaus orumo pažeidimas ir smerkiamas kaip Jungtinių Tautų Chartijos tikslų nesilaikymas ir žmogaus teisių bei esminių laisvių, skelbiamų Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje [ir kituose tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose] pažeidimas.“

b) Kankinimas Deklaracijoje apibrėžiamas taip:

„... kankinimas reiškia bet kurį veiksmą, kuriuo valstybės pareigūnas asmeniui sąmoningai sukelia stiprų fizinį ar dvasinį skausmą ar kentėjimą arba toks skausmas ar kentėjimas sukeliamas valstybės pareigūnui pakursčius, siekiant išgauti iš tokio asmens ar trečiojo asmens informaciją ar prisipažinimą, nubausti jį už jo atliktą ar tariamai atliktą veiksmą ar įbauginti jį ar kitus asmenis. Kankinimas neapima skausmo ar kentėjimo, atsirandančio vien dėl teisėtų sankcijų arba būdingų šioms sankcijoms ar susijusių su jomis, laikantis Standartinių elgesio su kalintais taisyklių.“

c) Generalinė asamblėja nėra apibrėžusi sąvokos „žiaurus, nežmoniškas ar žeminantis elgesys ar bausmė“, tačiau ją reikėtų aiškinti kaip kiek įmanoma platesnę apsaugą nuo neleistino fizinio ar dvasinio poveikio [elgesio].

6 straipsnis

Teisės saugos pareigūnai užtikrina visišką jiems patiktų asmenų sveikatos apsaugą ir konkrečiai prireikus nedelsiant imasi priemonių medicininei pagalbai užtikrinti.

Komentaras:

a) „Medicininė pagalba“, reiškianti bet kurio medicinos personalo (įskaitant atestuotus medicinos gydytojus ir pagalbinių medicinos personalą) teikiamas paslaugas, turi būti užtikrinta prireikus ar [asmeniui] prašant.

b) Nors teisės saugos įstaigoms turėtų būti priskirtas medicinos personalas, teisės saugos pareigūnai privalo atsižvelgti į pastarųjų nuomonę, jei šie rekomenduoja suteikti kalinamam asmeniui reikiamą gydymą pasinaudojant ar tariantis su teisės saugos įstaigai nepriklausančiu medicinos personalu.

c) Teisės saugos pareigūnai turi užtikrinti medicinos pagalbą ir teisės pažeidimų ar nelaimingų atsitikimų, įvykusių teisės pažeidimo metu, aukoms.

7 straipsnis

Teisės saugos pareigūnai neturi atlikti jokių korumpuotų veiksmų. Be to, jie griežtai priešinasi tokiems veiksams ir kovoja su jais.

Komentaras:

a) Bet koks korumpuotas veiksmas, kaip ir bet kuris kitas piktnaudžiavimas įgaliojimais, nesuderinamas su teisės saugos pareigūno profesija. Korumpuotą veiksmą atlikusio teisės saugos pareigūno atžvilgiu turi būti visiškai įgyvendintas įstatymas, nes valstybė negali tikėtis priversti savo piliečius vykdyti įstatymą, jei ji negali priversti ar nepriverčia jį vykdyti savo pareigūnus ir institucijas.

b) Nors korupcijos apibrėžimas pateikiamas nacionaliniuose įstatymuose, reikėtų laikyti, kad jis apima tam tikro veiksmo atlikimą ar neatlikimą vykdant savo pareigas ar ryšium su jomis mainais į reikalaujamas ar priimamas dovanas, pažadus ar paskatas arba neteisėtą pastarųjų priėmimą po to, kai toks veiksmas buvo atliktas ar neatliktas.

c) Laikoma, kad sąvoka „korumpuotas veiksmas“ apima ir korupcijos bandymą.

8 straipsnis

Teisėsaugos pareigūnai privalo laikytis įstatymų ir šių taisyklių. Be to, jie kiek galėdami stengiasi neleisti įvykti ir priešinasi bet kokiam įstatymų ir šių taisyklių pažeidimui. Teisėsaugos pareigūnas, pagrįstai manantis, kad įvyko ar gali įvykti šių taisyklių pažeidimas, privalo pranešti apie tai savo viršininkams, o prireikus ir kitoms atitinkamoms valdžios įstaigoms ar organams, turintiems tikrinimo ar teisės gynimo įgaliojimus.

Komentaras:

- a) Šių taisyklių laikomasi, jei jos įtrauktos į nacionalinius teisės aktus ar praktinę veiklą. Jei teisės aktuose ar praktinėje veikloje numatytos griežtesnės nuostatos, laikomasi tokių griežtesnių nuostatų.
- b) Šiuo straipsniu siekiama išlaikyti pusiausvyrą tarp įstaigos, nuo kurios daugiausiai priklauso visuomenės saugumas, vidaus drausmės ir būtinybės reaguoti į esminių žmogaus teisių pažeidimus. Teisėsaugos pareigūnai praneša apie pažeidimus pagal savo pavaldumo liniją ir imasi kitų teisėtų veiksmų ne pagal šią liniją tik tada, kai kitų teisės gynimo priemonių nėra arba jos neefektyvios. Teisėsaugos pareigūnams neturi būti taikomos administracinės ar kitokios nuobaudos dėl to, kad jie pranešė apie įvykusį ar galintį įvykti šių taisyklių pažeidimą.
- c) Sąvoka „atitinkamos valdžios įstaigos ar organai, turintys tikrinimo ar teisės gynimo įgaliojimus“ reiškia bet kurią valdžios instituciją ar organą, įsteigtą pagal nacionalinius įstatymus – tiek teisėsaugos įstaigos vidaus padalinius, tiek savarankiškas įstaigas – turinčias įstatymais nustatytą, paprotinę ar kitokią teisę tikrinti skundus, susijusius su šių taisyklių veikimo sferos pažeidimais.
- d) Kai kuriose šalyse žiniasklaidos priemonės gali būti laikomos turinčiomis skundų tikrinimo funkcijas, panašias į paminėtas c) punkte. Todėl pateisinama, jei teisėsaugos pareigūnai kaip paskutinės išeities, laikydamiesi savo šalies įstatymų bei papročių ir šių taisyklių 4 str., imasi informuoti visuomenę apie pažeidimus per žiniasklaidos priemones.
- e) Šių taisyklių besilaikantys teisėsaugos pareigūnai nusipelno visuomenės, teisėsaugos institucijos, kurioje tarnauja, ir kolegų pagarbos, visapusės paramos ir bendradarbiavimo.

Šaltinis: http://www.unhchr.ch/html/memu3/b/h_comp42.htm

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

NAUDOTA LITERATŪRA

- GROSSE T. G. *Działania anty-korupcyjne w państwach członkowskich OECD*. – Florencija, 2000.
- Kritinio mąstymo ugdymas. Teorija ir praktika*. – Vilnius: Garnelis, 2001.
- VAN DUYNE P. Will „Caligula“ go transparent? // Forum on crime and society. – 2001, volume 1, number 1.
- ZIMBARDO P.G., LEIPTE M.R. *The Psychology of Attitude Change and Social Influence*. – New York : McGraw-Hill, 1991.
- NUCCI L.P. *Education in the Moral Domain*. – Cambridge; New York : Cambridge University Press, 2001.

PAPILDOMA LITERATŪRA

- Aktyvaus mokymosi metodai: mokytojo knyga*. – Vilnius: Garnelis, 1998.
- Korupcija aukštosiose mokyklose: požūriai, problemos, sprendimo galimybės*. / Sud. DAIVA PENKAUSKIENĖ. – Vilnius: Garnelis, 2005.
- Korupcijos tyrimas, persekiojimas ir prevencija: tarptautinis seminaras, 1998 m. lapkričio 5–6 d., Vilnius* – Vilnius: Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba, 1998.
- Kova su korupcija: praktiniai pavyzdžiai: tarptautinis seminaras, skirtas partnerystės svarbai kovojant su korupcija aptarti, 2001 m. rugsėjo 6–7 d., Vilnius*. – Vilnius: Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba, 2001.
- ROSE-ACKERMAN S. *Korupcija ir valdžia: priežastys, padariniai ir reforma*. – Vilnius: Vaga, 2001.
- VARTIEKUS S. *Korupcijos prevencijos sistema Lietuvoje: organizacijos ir veiksmų apžvalga*. – Vilnius: Transparency international Lietuvos skyrius, 2002.
- Valstybės tarnautojų etikos rinkinys*. – Vilnius: Margi raštai, 2002.

TEISĖS ŠALTINIAI

Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas (2002 m. gegužės 28 d. Nr. IX-904) // Valstybės žinios. – 2002, Nr. 57-2297.

<http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=168154&Condition2=>

Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija programa (2002 m. sausio 17 d. Nr. IX-711) // Valstybės žinios. – 2002, Nr. 10-355.

http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=194830&Condition2=kovos_su_korupcija

Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas (1997 m. liepos 2 d. Nr. VIII-371) // Valstybės žinios. – 1997, Nr.67-1659

<http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=41669&Condition2=>

Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas (1999 m. liepos 8 d. Nr. VIII-1316) // Valstybės žinios. – 1999, Nr.66-2130

<http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=84605&Condition2=>

Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas (2000 m. gegužės 2 d. Nr. VIII-1649) // Valstybės žinios. – 2000, Nr.41-1162

<http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=100816&Condition2=>

Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. – Vilnius: teisinės informacijos centras, 2000.

<http://www.tm.lt>

INTERNETINIAI ŠALTINIAI

<http://www.stt.lt> – Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba. Informacija apie Lietuvos įstatymus, nukreiptus prieš korupciją, apie tarptautines kovas su korupcija iniciatyvas, apie tai, kur kreiptis, jei jus verčia duoti kyšį.

<http://www.tils.lt/> – Transparency International Lietuvos skyriaus puslapis. Tai tarptautinės organizacijos Transparency International padalinys, veikiantis Lietuvoje nuo 2000 m. birželio 6 d. Šios organizacijos steigėjas – Atviros Lietuvos fondas. Jos tikslas – pilietinių antikorpucinių iniciatyvų skatinimas bei organizavimas Lietuvoje. Informacija apie kovas su korupcija naujienas Lietuvoje ir pasaulyje, antikorpucines Transparency International Lietuvos skyriaus iniciatyvas.

<http://www.nobribes.org> – Antikorpucinis tinklas Europai ir Azijai. Tai JAV vystymo agentūros (USAID) finansuojamas kompiuterinis internetinis tinklas, kuriame pateikiama labai daug informacijos apie Europos ir Azijos šalių antikorpucines iniciatyvas, įstatymus, programas.

<http://www.greco.coe.int> – Valstybių grupės prieš korupciją (GRECO) internetinis puslapis. GRECO įsteigta 1998 metais, kai grupė valstybių pasirašė baudžiamosios teisės konvenciją prieš korupciją. Ją jau pasirašė 15 šalių. 1999 metais ją pasirašė Lietuva. GRECO prižiūri, kaip įgyvendinamas šis dokumentas. Šiame interneto šaltinyje informuojama apie GRECO antikorpucines iniciatyvas, pateikiama valstybių narių susitikimų medžiaga ir t. t.

<http://www.worldbank.org> – Pasaulio banko, tarptautinės finansinės organizacijos, skiriančios daug dėmesio kovai su korupcija, puslapis.

<http://www.oecd.org> – Europos tarpusavio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) puslapis. Ši organizacija skiria daug lėšų ir pastangų korupcijos lygiui Europoje mažinti.

<http://vmc.ppf.ktu.lt/> – Kauno technologijos universiteto Panevėžio instituto Vadybos technologijos ir verslo mokymo centro puslapis, skirtas supažindinti su valdžios etika. Šiame interneto šaltinyje nurodyti ir aptarti bendrieji valdžios etikos principai ir reikalavimai, kurių tikslas – užtikrinti piliečių pasitikėjimą valdžios institucijomis, skatinti valstybės politikų ir tarnautojų sąžiningumą.

ANTI KORUPCINIO UGDYMO GALIMYBĖS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE

metodinė priemonė

Dailininkas *Albertas Broga*

Viršelyje panaudotas 9 kl. mokinės

Odetos Petravičiūtės piešinys

2005-06-27. Tir. 1500 egz. Užs. 1443

Išleido Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos

Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, LT-01112 Vilnius.

Spausdino UAB „Sapnų sala“, S. Moniuškos g. 21, LT-08113, Vilnius.